

**EYLÜL 2020 VE ÖNCESİ TARİH BASKILI
ŞEHİRCİLİK
DERS KİTABINA İLİŞKİN DÜZELTME CETVELİ**

1- **1. Ünite Sayfa 8 internet ikonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.**

<http://www.mevzuat.gov.tr>; <http://cygm.csb.gov.tr>; www.csb.gov.tr

2- **1. Ünite Sayfa 17 Resim 1.9 en alt 4 sütun aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.**

Switzerland	-	İsviçre
TFYR Macedonia	-	TFYR Makedonya
Ukraine	-	Ukrayna
United Kingdom	-	İngiltere

3- **1. Ünite Sayfa 22 son paragraf ilk cümle Kaygan ifadesi Kaygalak olarak değiştirilmiştir.**

4- **2. Ünite Sayfa 31 Giriş başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.**

Bilim adamlarından bazıları şehirlerin uzun zaman içinde, köylerin ortak bir merkez etrafında toplanmasıyla, ayrıca şehirlerin genelde coğrafi, etnik ve dinsel olarak birbirinden ayrı düşmüş insanlardan oluşmuş olabileceğini vurgulamıştır.

5- **2. Ünite Sayfa 31 Klasik Şehirleşme Nedenleri başlığı altına aşağıdaki metin eklenmiştir.**

Tarım tekniklerindeki ilerlemeler üretimin daha az işgücüyle yapılmasına olanak sağlamış ve tarım işçilerinin bir bölümünün bu alandan başka iş alanlarına geçmesine sebep olmuştur.

6- **2. Ünite Sayfa 36 Türk Şehirlerinin Gelişimi başlığı altına aşağıdaki metin eklenmiştir.**

Tarihi kaynaklarda 6. yüzyıldan itibaren Türk kale kentlerinden söz edilmektedir.

7- **3. Ünite Sayfa 36 Türkiye’de Şehir Planlaması başlığı altına aşağıdaki metin eklenmiştir.**

Türkiye’deki gerçek anlamda ilk planlamayı Von Moltke İstanbul’un kent haritasını kullanarak 1836-1839 yılları arasında yapmıştır. 1848 de “Ebniye Nizamnamesi” adı ile sadece İstanbul için çıkartılan imar mevzuatı ile Türkiye’deki ilk planlama düşüncesinin temeli atılmıştır.

8- **4. Ünite Sayfa 78 Dünyada Konut Politikaları başlığından önce aşağıdaki konu eklenmiştir.**

KONUT POLİTİKALARINDA ETKİN YENİ SİSTEM: KENTSEL DÖNÜŞÜM VE MEVZUAT

Kentsel dönüşüm, kentsel dokunun iyileştirilmesi ve geliştirilmesi olarak değerlendirilmelidir. Bu iyileştirme ve geliştirilmede, kentin kültürel, çevresel ve ekonomik potansiyelini çok iyi analiz ederek, tek yapı bağlamı yerine, kentsel doku bağlamında bütüncül, geniş çaplı tasarımlarla modern bir kent yaşamını sağlamak mümkün olur. Bu kapsamda bulunduğu yere özgü olması, yeşil alanların korunması ve geliştirilmesi, tarihi, kültürel, anıtsal gibi değerlerin zarar görmemesi üzerine stratejik hedeflerin olması büyük önem arz eder. Kentsel dönüşüm politikası ve uygulamaları, konut stoğu ana kitleyi belirlediğinden, konut politikalarını da etkileyici bir güç olmaktadır. Bu kapsamda mevcut İmar Kanun ve Yönetmelikleri ile ilişkili olarak yer alan mevzuat aşağıdaki gibidir;

6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun ve Bu Kanunun Uygulama Yönetmeliği

16.5.2012 tarihinde kabul edilen bu kanunun amacı, “afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir” (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.6306&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=6306>, erişim ağustos 2018) .

16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanununun 7 nci ve 8 inci maddelerine dayanılarak hazırlanan Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı Yönetmeliği 25.2.2017 tarih ve 29990 sayılı resmi gazete-de yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğin amacı, “dönüşüm projeleri özel hesabı gelirlerinin elde edilmesine, tahsili ve takibi

ile bu hesaba bütçeden aktarılan tutarların dönüşüm faaliyetleri kapsamında yürütülecek hibe veya borç verme programlarında kullanılmasına, her türlü yapım, mal ve hizmet alımına ilişkin taahhütlere girilmesine, giderleştirilmesine, muhasebeleştirilmesine, denetimine ve özel hesabın işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlemektir” (<http://webdosya.csb.gov.tr/db/altyapi/eduardosya/Donusum%20Pro%20Ozel%20Hesabi%20Yonetmeli.pdf>, erişim ağustos 2018).

6306 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği

15.12.2012 tarihli Resmi Gazetenin 28498 sayısında yayınlanan bu yönetmeliğin amacı, “16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca, riskli yapılar ile riskli alan ve rezerv yapı alanlarının tespitine, riskli yapıların yıktırılmasına, yapılacak planlamaya, dönüştürmeye tabi tutulacak taşınmazların değerinin tespitine, hak sahibi olacaklarla yapılacak anlaşmaya ve yapılacak yardımlara, yeniden yapılacak yapılara ve 6306 sayılı Kanun kapsamındaki diğer uygulamalara ilişkin usûl ve esasları belirlemektir.” (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.16849&Mevzuatlliski=0&sourceXmlSearch=>, erişim ağustos 2018)

Bu yönetmelikte yapılan en son değişiklik, 28.7.2017 tarihli 30137 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır (http://webdosya.csb.gov.tr/db/altyapi/eduardosya/file/6306%20sayili%20kanunun%20uygulama%20yonetmeli%2028_07.pdf, erişim ağustos 2018).

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun

29.6.2001 tarihinde kabul edilen bu kanunun amacı ve kapsamı, “can ve mal güvenliğini teminen, imar plânına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Kanun; 3194 sayılı İmar Kanununun 26 ncı maddesinde belirtilen kamuya ait yapı ve tesisler ile 27 nci maddesinde belirtilen ruhsata tâbi olmayan yapılar hariç, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak yapıların denetimini kapsar.”

(<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010713.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010713.htm>, erişim ağustos 2018)

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018 Yılı Kurumsal Mali Durum Ve Beklentiler Raporu’na göre, “2018 yılı Kalkınma Yatırımları kapsamındaki bu projede 2018 yılı ilk dönem sonunda “Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi” ve uygulama rehberi çerçevesinin tüm il ve ilçelere örnek teşkil edecek bir kılavuz niteliğinde belge oluşturulmasına yönelik ön çalışmalar tamamlanmıştır.” diye belirtilmektedir (<http://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/haberler/2018-kmd-20180814135847.pdf>, sayfa 95, ÇŞB-Strateji Geliştirme Başkanlığı/ Temmuz 2018, erişim ağustos 2018).

9- 4. Ünite Sayfa 82 Sıra Sizde 10’dan sonra aşağıdaki konu eklenmiştir.

MESKEN POLİTİKASINI ETKİLEYEN GÜNCEL PROJELER, TEKNOLOJİLER VE KONGRELER

Mesken politikasını etkileyen güncel çalışmalar, kongreler, çalıştaylar gibi etkinlikler mesken politikalarında düşünce üretimini olumlu yönde etkileyen unsurlardır. Örneğin, Uluslararası Şehir Ve Sivil Toplum Kuruluşları Zirvesi 2017 yılında gerçekleşmiştir. <https://www.tccb.gov.tr/faaliyetler/tamamlananprojeler/> (erişim ağustos 2018) sayfasında yer alan bilgiye göre, “Zirve’nin gayesi şehir ve insan hayatına yönelik yerel, ulusal ve uluslararası çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının, benzer alanlarda faaliyet gösteren diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ilişki kurmalarına ve iş birliği geliştirmelerine destek olmaktır. Amaçları arasında iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına zemin hazırlamak, ortak projelerin geliştirilmesini ve bu projelerin hayata geçirilmesine yönelik fon temin etme çalışmalarını teşvik etmek, bilgi ve deneyimlerin karşılıklı olarak aktarılmasına olanak sağlayan uluslararası bir platform oluşturmak olan zirve için uzun süredir çalışmalar yürütülmektedir... .. Uluslararası Şehir ve Sivil Toplum Kuruluşları Zirvesi’nin bir diğer hedefi de yerel ölçekte uygulanan iyi örneklerin bilinirliğinin sağlanması olacaktır.” Bu zirve ile ilgili detaylı bilgiye <http://www.sivilsehir.org/> (erişim ağustos 2018) adresinden erişilebilmektedir. .

Diğer bir önemli akım ise, artık konut politikalarını etkileyen etmenlerden biri haline gelen teknolojiden yararlanmaktan geçmektedir. Bu amaçla gerek akıllı binalar gerekse akıllı kentler günümüz proje konularını oluşturmaktadır. Bu sayede kent politikaları açısından kentlerin mevcut durumları ve potansiyel gelişim durumlarının analizleri mümkün olabilmektedir. Konut politikaları bağlamında ise, akıllı binalar ile yeni bir konut yaşam biçimi öngörülmektedir. Konutun iklimlendirme, havalandırma, enerji kontrolü, güvenlik sistemleri entegrasyonu yanında buzdolabı, ocak, çamaşır makinası, bulaşık makinası, kurutucular, kahve makineleri, televizyon, panjur sistemleri gibi akıllı ev aletlerinin yönetimi ve kontrolü mobil teknolojilerle ilişkilendirilerek de günümüzde mümkün olduğundan kullanıcıların tercihlerini yönlendirmektedir. Bu durum her ne kadar maliyetli olsa da gerek güvenlik gerek konfor şartlarını etkilediğinden konut politikalarını da etkileyen bir güç yaratmaktadır. Hanly (2017)’e (<http://www.digitaljournal.com/tech-and-science/technology/costs-advantages-and-disadvantages-of-smart-homes/article/497912> “cost,advantages and disadvantages of smart homes”, erişim ağustos 2018) göre, akıllı ev sistemleri konusunda henüz küresel endüstriyel standartların oluşmaması bir dezavantaj yaratmaktadır. Yani çok sayıda rakip firma olmasına rağmen, dünya çapında kabul gören

çok az endüstri standardı vardır ve akıllı ev alanı büyük ölçüde parçalanmıştır. Ürünler için popüler iletişim protokolü X10, Ethernet, RS-485, 6LoWPAN, Bluetooth LE (BLE), ZigBee ve Z-Wave veya hepsi birbiriyle uyumlu olmayan diğer özel protokolleri içermektedir. Bu durum önemli bir dezavantajdır. Akıllı ev sistemleri yeni sosyal konut projelerinin enerji etkin akıllı evlere doğru geliştirilmesine de yön vermektedir. Örneğin, Birmingham Kent Üniversitesinin 2017 yılı çalışmasında, Sosyal konutları enerji verimli akıllı evlere dönüştüren bir pilot programla, enerji tüketiminin yüzde 80'in üzerinde azaldığı görülmektedir ((<https://phys.org/news/2017-02-social-housing-energy-efficient-smart.html>, "New Project Transforms Social Housing into Energy Efficient Smart Homes", erişim ağustos 2017). Diğer yandan 2018-2022 dönemi Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı Stratejik Planı'na göre, önümüzdeki dönemde akıllı şehir uygulamalarıyla vatandaşların hayatlarını kolaylaştırmayı, bu uygulamalarla enerji ve zaman israfını önlemeyi ve böylelikle ekonomimize katkı sunmayı da hedeflenmektedir (<http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/1555/Cevre+ve+Sehircilik+Bakanligi+2018-2022>, erişim ağustos 2018).

Ülkemizde 2018de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin oluşturulması ile "Yerel Yönetim Politikaları Kurulu" öngörülmektedir (<https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaskanligi-sisteminin-detaylari-belli-oldu-371226.html>, "Cumhurbaşkanlığı Sisteminin Tüm Ayrıntıları Belli Oldu", erişim ağustos 2018). Bu durumun, mesken politikalarını belirleyen bir etmen olması beklenmektedir.

10- 7. Ünite Sayfa 123 Günümüzde Büyükşehir Yönetim Yapısı başlığından önce aşağıdaki konu eklenmiştir.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Konuyla İlgili Görüşler

"Kentiçi Ulaşım" başlığı altındaki maddesinde:

- "Hızlı ve plansız kentleşme, büyük kentlerde yaşanan yüksek nüfus artışı ve motorlu taşıt sahipliğindeki artış; kent içi ulaşımında yaşanan fazla yakıt tüketimi, çevre kirlenmesi, kazalar ve trafik tıkanıklığı problemlerinin artarak devam etmesine sebep olmaktadır. Yerleşimin yoğun olduğu büyük kentlerde altyapı yapım maliyetlerinin yüksekliği ve mali kaynakların yetersizliği nedenleriyle gerekli yatırımlar yeterli ölçüde yapılamamakta, toplu taşıma hizmeti iyileştirilememesinin nedenlerinden bahsedilmektedir.

Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi Başlığı Altında

- Yoğun göçün kentlerdeki sosyal katılımı olumsuz etkilediğinden özetle şu şekilde bahsedilmektedir. Kültürümüzün taşıyıcısı olan dilimiz yabancı dillerden olumsuz etkilenebilmesi nedeniyle temel ve ayırt edici özelliklerini kaybetme tehlikesi altındadır. Özellikle, bilim, eğitim, öğretim kurumları ve medyada Türkçe bilincinin oluşturulması gereği önemini korumaktadır." Yoğun göç ve kentleşmede yaşanan sorunlar neticesinde kültürel hayata katılımı sorunlar giderek arttığını belirtmektedir.
- Yoğun göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu uyum sorunları terör ve asayiş başta olmak üzere toplumsal bütünlüğü ve uyumu zedeleyici ortamlar hazırladığını vurgulamaktadır.
- Kültürün Korunması ve Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi başlığı altında:
- Yoğun göç ve çarpık kentleşme neticesinde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyum sorunlarını azaltıcı önlemler alınacağı belirtilmektedir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Konuyla İlgili Görüşler

- Yerel düzeyde ise kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, mahalli hizmetlerin sunumunda daha etkili bir koordinasyon sağlanması ve ölçek ekonomisinden faydalanılması amacıyla nüfusu 750 binin üzerinde bulunan iller, il sınırları esas alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmektedir. Bu düzenlemeyle büyükşehir belediye sayısının 30'a ulaşması, Türkiye yüzölçümünün yüzde 51'inin, nüfusun ise yüzde 77'sinin büyükşehir belediyesi kapsamına girmesi hedeflenmektedir.
- Şehir ve mekân kalitesinin birincil sorumluları olan mahalli idarelerin yönetim ilkesi etrafında yeniden yapılandırılması, mali ve kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve yerindelik ilkesi gereğince geliştirilmesi önemini korumaktadır. Bu kapsamda, sayısı 16'dan 30'a çıkan ve kırsal alanlar da dâhil bütün il sınırlarını kapsayacak şekilde hizmet sunma yükümlülüğü verilen büyükşehirlerin planlama, örgütlenme ve hizmet sunum modelinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.
- Bu Plan döneminde Kentsel Gelişme Stratejisi yürürlüğe konulmuş ve önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan mevzuat düzenlemesiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı üst ölçekli mekânsal strateji planlarının yapıyla görevlendirilmiş; her tür ve ölçekteki fiziki planların hazırlanması ve uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamakla yetkilendirilmiştir. Aynı düzenlemeyle büyükşehir belediyelerine il düzeyinde çevre düzeni planlarını hazırlama görevi verilmiştir.

- 2012 ve 2013 yıllarında yapılan düzenlemelerle büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmekte, büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırları ile bütünleştirilmekte, büyükşehirlerdeki il özel idareleri ile büyükşehir sınırları içerisindeki belde belediyeleri ve köyler kaldırılmaktadır.

11- 8. Ünite Sayfa 130 Çevre Bilinci başlığından önce aşağıdaki paragraflar eklenmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nda yer alan tanımlar aşağıdaki gibidir;

"Bu Kanunda geçen terimlerden;

Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı,

Çevre korunması: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü,

Çevre kirliliği: Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi,

Sürdürülebilir çevre: Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini,

Sürdürülebilir kalkınma: Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi,

Alıcı ortam: Hava, su, toprak ortamları ile bu ortamlarla ilişkili ekosistemleri,

Doğal varlık: Bütün bitki, hayvan, mikroorganizmalar ile bunların yaşama ortamlarını,

Doğal kaynak: Hava, su, toprak ve doğada bulunan cansız varlıkları,

Kirleten: Faaliyetleri sırasında veya sonrasında doğrudan veya dolaylı olarak çevre kirliliğine, ekolojik dengenin ve çevrenin bozulmasına neden olan gerçek ve tüzel kişileri,

Ekosistem: Canlıların kendi aralarında ve cansız çevreleriyle ilişkilerini bir düzen içinde yürüttükleri biyolojik, fiziksel ve kimyasal sistemi,

Atıksu: Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucunda kirlenmiş veya özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş suları,

Atıksu altyapı tesisleri: Evsel ve/veya endüstriyel atıksuları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve alıcı ortama verilmesinin sağlandığı sistem ve tesislerin tamamını,

Arıtma tesisi: Her türlü faaliyet sonucu oluşan katı, sıvı ve gaz halindeki atıkların yönetmeliklerde belirlenen standartları sağlayacak şekilde arıtıldığı tesisleri,

Ekolojik denge: İnsan ve diğer canlıların varlık ve gelişmelerini doğal yapılarına uygun bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli olan şartların bütünü,

Sulak alan: Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerleri,

Biyolojik çeşitlilik: Ekosistemlerin, türlerin, genlerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin tamamını,

Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü maddeyi,

Katı atık: Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı atık maddeleri,

Evsel katı atık: Tehlikeli ve zararlı atık kapsamına girmeyen konut, sanayi, işyeri, piknik alanları gibi yerlerden gelen katı atıkları,

Tehlikeli atık: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeleri,

Tehlikeli kimyasallar: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan her türlü kimyasal madde ve ürünleri,

Kirli balast: Duran veya seyir halindeki tankerden, gemiden veya diğer deniz araçlarından su üzerine bırakıldığında; su üstünde veya bitişik sahil hattında petrol, petrol türevi veya yağ izlerinin görülmesine neden olan veya su üstünde ya da su altında renk değişikliği oluşturan veya askıda katı madde/emülsiyon halinde maddelerin birikmesine yol açan balast suyunu,

Çevresel etki değerlendirmesi: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,

Proje tanıtım dosyası: Gerçekleşmesi plânlanan projenin yerini, özelliklerini, olası olumsuz etkilerini ve öngörülen önlemleri içeren, projeyi genel boyutları ile tanıtan bilgi ve belgeleri içeren dosyayı,

Stratejik çevresel değerlendirme: Onaya tâbi plân ya da programın onayından önce plânlama veya programlama sürecinin başlangıcından itibaren, çevresel değerlerin plân ve programa entegre edilmesini sağlamak, plân ya da programın olası çevresel etkilerini en aza indirmek ve karar vericilere yardımcı olmak üzere katılımcı bir yaklaşımla sürdürülen ve yazılı bir raporu da içeren çevresel değerlendirme çalışmalarını,

Çevre yönetimi: İdarî, teknik, hukukî, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel araçları kullanarak doğal ve yapay çevre unsurlarının sürdürülebilir kullanımını ve gelişmesini sağlamak üzere yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını,

Çevre yönetim birimi/Çevre görevlisi: Bu Kanun ve Kanuna göre yürürlüğe konulan düzenlemeler uyarınca denetime tâbi tesislerin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunu, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığını değerlendiren, tesis içi yıllık denetim programları düzenleyen birim ya da görevliyi,

Çevre gönüllüsü: Bakanlıkça, uygun niteliklere sahip kişiler arasından seçilen ve bu Kanun ve Kanuna göre yürürlüğe konulan düzenlemelere aykırı faaliyetleri Bakanlığa iletmekle görevli ve yetkili kişiyi,

Hassas alan: Ötrofikasyon riski yüksek olan ve Bakanlıkça belirlenecek kıyı ve iç su alanlarını,

Çevreye ilişkin bilgi: Su, hava, toprak, bitki ve hayvan varlığı ile bunları olumsuz olarak etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan faaliyetler ve alınan idarî ve teknik önlemlere ilişkin olarak mevcut bulunan her türlü yazılı, sözlü veya görünümlü bilgi veya veriyi,

İş termin plâni: Atıksu ve evsel nitelikli katı atık kaynaklarının yönetmelikte belirtilen alıcı ortam deşarj standartlarını sağlamak için yapmaları gereken atıksu arıtma tesisi ve/veya kanalizasyon gibi altyapı tesisleri ile katı atık bertaraf tesislerinin gerçekleştirilmesi sürecinde yer alan yer seçimi, proje, ihale, inşaat, işletmeye alma gibi işlerin zamanlamasını gösteren plâni,

Risk değerlendirmesi: Belirli kimyasal madde ya da maddelerin potansiyel tehlikelerinin belirlenmesi ve sonuçlarının hesaplanması yönünde kullanılan yöntemler bütünü,

İyonlaştırıcı olmayan radyasyon: İyonlaşmaya neden olmayan elektromanyetik dalgaları,

Elektromanyetik alan: Elektrik ve manyetik alan bileşenleri olan dalgaların oluşturduğu alanı,

Koku: İnsanda koku alma duygusunu harekete geçiren ve kokunun algılanmasına neden olan uçucu maddelerin yarattığı etkiyi,

Hava kalitesi: İnsan ve çevresi üzerine etki eden hava kirliliğinin göstergesi olan, çevre havasında mevcut hava kirlitricilerin artan miktarıyla azalan kalitelerini" olarak tanımlar (2872 sayılı Çevre Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.doc>, erişim ağustos 2018).

12- 8. Ünite Sayfa 134 kitap ikonundan sonra aşağıdaki konu eklenmiştir.

ÇEVRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Çevre sorunları ve korunmasında konferanslar, imzalanan uluslararası protokoller, gerekli yasal düzenlemeler halkın bilinç düzeyinin artırılması yönünde önemli bir fayda sağlarken, bilim ve teknolojinin de önemli desteği vardır. Bu bağlamda ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik bileşenlerine sahip sürdürülebilir kalkınma bugün için en temel konudur. 1987de Birleşmiş Milletlerce yayınlanan "Ortak Geleceğimiz/ Our Common Future" başlıklı Brundtland Raporu'nda (Report Of The World Commission On Environment And Development: Our Common Future, [http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/PoliticaExteriorCooperacion/Desarrollosostenible/Documents/Informe%20Brundtland%20\(En%20ingl%C3%A9s\).pdf](http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/PoliticaExteriorCooperacion/Desarrollosostenible/Documents/Informe%20Brundtland%20(En%20ingl%C3%A9s).pdf), erişim ağustos 2018) sürdürülebilir gelişimin ötesinde kavramsal ve stratejik hedefler ortaya konmaktadır. Bu açıdan sürdürülebilir bir dünya ekonomisinin desteklenmesi gereklidir. Raporun dokuzuncu bölümünde, şehircilik konusunda kentlerin büyümesi, gelişmekte olan ülkelerde kentsel çalışmalar ve ulus-

lararası işbirlikleri ele alınmıştır. Bu kapsamda, kentteki nüfusun hızlı artışı gibi istatistik bilgiler yanında bunun kentsel altyapının, hizmetlerin, üretme ve yönetme kapasitesindeki artışın da %65 oranında artması anlamına geldiğini belirtmektedir. Diğer yandan kent yönetiminin sahip olduğu güç, kaynak ve eğitimli personel ile de konunun ilişkili olduğu vurgulanmıştır. İhtiyaç duyulan yerleşim amaçlı üretilen arazi, hizmetler ve büyüyen nüfus için temiz su, santilasyon, okul ve ulaşım gibi binaların sağlanması gereklidir. Ancak bazen "yasadışı yerleşimler" nedeniyle, aşırı kalabalıklaşma, sağlıksız yapılaşma ve buna bağlı hastalıkların artması olabilmektedir. Bu da, altyapı yetersizliği, çevresel bozulma, şehir içi bozulma ve komşuluk ilişkilerinin çöküşü gibi durumlar oluşturmaktadır. Bunun üstesinden gelmek için araç ve kaynak kullanımı gereklidir ancak gelişmekte olan ülkeler için bu kentsel bir kriz ortamını getirir. 247 sayfalık bu kapsamlı Rapor, bu noktada yönetimlerin kentleşme sürecine rehberlik edecek yerleşim stratejileri geliştirmelerinin gerekliliğini belirtmektedir. Öneri olarak küçük şehirler ve kasabalar kurmak, onları kendi kırsal alanlarında birleştirmeyi sunmaktadır (Our Common Future, Brundtland Raporu, 1987).

Ortak geleceğimiz isimli yukarda özetlenen raporun da hedeflediği şekilde sürdürülebilirlik bağlamında ekonomik, sosyal ve ekolojik/çevresel boyutlarda sağlıklı çevrenin korunması sağlanabilir. Kent 4 ana fonksiyondan oluşur: çalışma, dinlenme, eğlenme ve ulaşım. Bu temelden yola çıkarak, sağlıklı yapılaşma için konutların kalitesi, eğitim kalitesi, işsizlik oranları, ulaşım hizmetleri, altyapı kalitesi, rekreasyon ve dinlenme alanları, yeşil alan, konut alanları, eğitim alanları, sağlık hizmet alanları, ulaşım ağları gibi arazilerin dengeli işlevsel tasarım ve planlamalarla oluşturulması, topografik, bölgesel ve iklimsel verilerin bu planlamada ve kentsel tasarımda rehber olması sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır.

Sürdürülebilir çevre kapsamında Türkiye Bilimler Akademisi-TÜBA Çevre Çalışma Grubu farklı ölçeklerde çalışmalar sunmaktadır. Örneğin, "TÜBA Çevre Çalışma Grubu, TÜBA'nın kamu yönetimleri için danışmanlık ve toplum sorunları için platform oluşturma işlevlerini gözönünde tutarak, Türkiye'de yeterli çevre politikaları geliştirebilmek ve bu politikaların uygulanmasını izleyebilmek için ne tür verilerin toplanması gerektiğini saptamak ve Türkiye'de değişik kurum ve kuruluşların bu verilerden hangilerini, hangi kalitede ve hangi mekânsal ölçekler için anlamlı olan ayrıntıda topladığını araştırarak, ülkemizde çevre konusunda ne tür veri açıkları bulunduğunu ortaya çıkaracak bir çalışma yapmayı kararlaştırmıştır. Tabii ki veri açıkları saptandıktan sonra bu açığın hangi kurum ve kuruluşların katkılarıyla kapatılabileceği konusunda öneriler geliştirilecektir..... Çevre Komitesi ilk çalışma konusu olarak da "Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi" 2003 yılında yayınlanmıştır. Bu konuya öncelik verilmesinin nedeni yaşam kalitesi ölçütlerinin gerçekleştirilmesinin her geçen gün daha merkezi bir konum kazanmasıdır. Yaşam kalitesi insan hakları bakımından, ekonomik politikaların saptanmasında, sağlık politikalarının yönlendirilmesinde, kentleşme politikaları açısından, yerel ekonomik gelişmeleri hızlandırmak yönünden gerçekleştirilmesi gereken temel amaç haline gelmiştir." (<http://www.tuba.gov.tr/tr/programlar-ve-projeler/akademi-projeleri/cevre-ve-surdurulebilirlik>, erişim ağustos 2018).

2018-2022 dönemi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Stratejik Planı kapsamında, "Sürdürülebilir şehirler yaklaşımına uygun olarak şehirlerde atık ve emisyon azaltma, enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanım, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığı ve yaşam kalitesi artırmayı amaçlıyoruz. Önümüzdeki dönemde akıllı şehir uygulamalarıyla vatandaşlarımızın hayatlarını kolaylaştırmayı, bu uygulamalarla enerji ve zaman israfını önlemeyi ve böylelikle ekonomimize katkı sunmayı da hedefliyoruz" diye belirtilmektedir (<http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/1555/Cevre+ve+Sehircilik+Bakanligi+2018-2022>, erişim ağustos 2018). Stratejik planda başlıca 6 amaç bulunmaktadır. Bu amaçlar (<http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/1555/Cevre+ve+Sehircilik+Bakanligi+2018-2022>, erişim ağustos 2018) aşağıdadır:

A1- Çevreyi ve tabiatı korumak, kirlilik oluşumunu önlemek, iklim değişikliği ile mücadele etmek

A2- Çevre kalitesini iyileştirmek üzere alıcı ortamları izlemek, denetlemek, yatırımların çevresel etki değerlendirme süreçlerini hızlandırmak

A3- 2023 Türkiye'sinde; afet riski altındaki yerleşmeler öncelikli olmak üzere; altyapı, mekânsal planlama, tasarım ve kentsel dönüşüm çalışmaları yapılarak deprem ve afetlere dayanıklı, insan odaklı, çevre dostu ve özgün kimliğini koruyan şehirlere kavuşmak

A4- Akıllı şehirlerin oluşturulması için altyapı çalışmalarını yapmak, teknoloji yardımıyla şehirlerdeki mekân yönetimini iyileştirmek, kamu hizmetlerini geliştirmek üzere veri paylaşımını sağlamak ve ulusal coğrafi bilginin odak noktası olmak

A5- Çevreye duyarlı, enerji etkin ve güvenli yapılaşmanın sağlanması için; yeni yapı tekniklerini ve yerel malzemeleri geliştirmek, yapı denetimi faaliyetlerinin etkin şekilde yürütülmesini temin etmek ve mesleki hizmetlere ilişkin ilke ve esasları belirlemek.

A6- Hızlı ve kaliteli hizmet sunumu için kurumsal kapasite gelişimini sağlamak".

Diğer yandan Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı, Altyapı Ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından (<https://altyapi.csb.gov.tr/taslaklar-i-5991>, erişim ağustos 2018) sunulan "Sürdürülebilirlik Performanslı Kentsel Dönü-

şüm Hakkında Gerekçe Ve Yönetmelik Taslağı" yer almaktadır. Buna göre, "Hızlı kentleşme sebebiyle çarpık gelişen şehirlerin bu vesileyle elden geçirilmesi ve çağın gereklerine uygun, yüksek normlara sahip kentler oluşturulması hedeflenmektedir. ... Çalışma ile 6306 sayılı Kanun çerçevesinde afet riski altındaki alanların dönüşümünün sürdürülebilirlik ilkelerine göre yürütülmesi, uluslararası ve yerli finans kuruluşlarının sürdürülebilirlik temalı kredi olanaklarının kentsel dönüşümde değerlendirilebilmesi ve ülkemizin iklim değişikliği konusundaki ulusal yükümlülüklerinin karşılanabilmesi için kentsel dönüşümün bir araç olarak değerlendirilebilmesi çerçevesinde bir uygulama standardının elde edilmesi ve belirli özelliklere haiz yerleşim yerlerinden öncü bir perspektife sahip "ekolojik yerleşim birimleri" elde edilmesi planlanmıştır. Ekolojik Yerleşim Birimi, temelde kentsel dönüşüme tabi fiziksel bir kent parçasını anlatmak üzere tanımlanmış olsa da barındırdığı halkın "karbon ayak izlerini azaltmak" amacı taşımaktadır. Elde edilen sera gazı emisyon azaltımının yarattığı ekonomik değer, dönüşümü finanse etme potansiyeli taşısa dahi ana hedefi daha kaliteli ve özlenen bir kentsel yaşam tarzının elde edilmesidir. ... Teknolojik gelişmeler ile gelecekte bu hedefin elde edilmesine vesile olabilecek yeni tedbirler öngörülebilse dahi "ekolojik yerleşim birimi" bugün için su konusunda; su tüketiminin azaltılmasını sağlayacak önlemler alan, atık su yönetimi ile evsel ve yağmur sularını ayrı sistemde toplayan, evsel atık suyu arıtan, atık suyu (gri su) ve yağmur suyunu geri kazanan ve yeniden kullanan, enerji konusunda; kendi enerjisini yenilenebilir kaynaklarla üreten, depolayan, kullanan, doğru akım kullanan gereçler için de tesisat şartlarını oluşturan, mahalle ölçekli ısıtma soğutmayı bu yolla sağlayan, yeşil etikete sahip binaları teşvik eden, ulaşım konusunda; fosil yakıtlı bireysel araç kullanımını sınırlayan, donatılara, ticaret ve iş yerlerine yaya ve bisiklet yolları ve toplu taşıma ile erişebilen, ulaşım taleplerinin yönetimini sağlayan, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik konusunda; toplu yapı yönetimini teşvik eden, sosyal etüt programı (SEP) ile dönüşümün sosyal etkilerini inceleyen, dönüşüme toplumsal katılımı sağlayan, malzeme ve kaynaklar konusunda; kaynakların sürdürülebilir kullanımını destekleyen, katı atık yönetimi ile atık dönüşümleri sağlayan, yerleşme yaşam döngüsünü sağlayan, arazi kullanımı ve kentsel tasarım konusunda; türlerin korunması yönünde çaba gösteren, karbon yutağını artıracak yeşil alan ve tarım alanı temin eden, su ve toprağın korunmasını değerlendiren uygulamaları tanımlanmaktadır.... Proje kapsamında hazırlanmış olan ve Bakanlığımıza ait sistem üzerinden kullanılacak yeşil etiket sistemi; hesap yazılımı ile başvuruların bina ve mahalle tasarımlarının, hak sahipleri ile birlikte yatırım kararlarının alınabilmesi, mer'î mevzuata tâbi baz bina ve mahallelere kıyasla isteğe bağlı olarak seçilebilen sürdürülebilirlik teknolojileri ile elde edilebilecek olan aylık (enerji, su, ulaşım, atık, vb.) tasarruflarının hesaplanması, elde edebilecekleri teşvik oranlarının tespit edilebilmesi için yaşam döngüsü etki ve maliyet temelli (LCA, LCC) bir hesaplama programını başvuran ve hak sahiplerinin hizmetine sunacaktır... Yapı malzemesi ve yapı elemanlarının yaşam döngüsü değerlendirmelerinin sürece dâhil edilebilmesi için ulusal bir ISO 14025 Tip-III Çevresel Ürün Beyanı (EPD) programı oluşturulacaktır. .. Proje kapsamında yapı malzemelerinin çevresel etkileri; yapı, altyapı ve mahallelerin sürdürülebilirliğinin hesaplanmasında kullanılacak ulusal veri tabanı oluşturulacak ve Bakanlığımız tarafından işletilecektir." diye belirtilmektedir (Ek 2: Sürdürülebilirlik Performanslı Kentsel Dönüşüm Hakkında Yönetmelik Gerekçesi, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/altyapi/editordosya/SPKD%20hakkında%20Yonetmelik%20Gerekçesi.docx>, erişim ağustos 2018).

Sosyal projelerle de çevrenin korunmasına destek verilebilmektedir. Örneğin, akıllı konteyner uygulaması ile "Geri Dönüşebilir Katı Atık Toplama Otomatı (Akıllı Konteyner), geri dönüşüm bilincini ülkemizde oluşturmak, vatandaşlarımıza ödüllendirme yöntemiyle geri dönüşüm bilincini aşımak ve bu bağlamda elde edilecek geri kazanımla ülke ekonomisine ve doğal kaynaklarımıza katkı sağlamak amacıyla geliştirilmiştir." (Akıllı Konteyner- Akıllı Geridönüşüm, <http://isbak.istanbul/diger-uygulamalar/sosyal-projeler/akilli-konteyner/>, erişim ağustos 2018).

13- 8. Ünite Sayfa 136 Çevrenin Korunması ile İlgili Sertifikalar ve Kurumlar başlığından önce aşağıdaki konu eklenmiştir.

ÇEVRENİN KORUNMASINDA STRATEJİLER: YENİLENEBİLİR (TEMİZ) ENERJİ KAYNAKLARI

Yenilenebilir enerji kaynakları güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, dalga enerjisi, biyokütle enerjisi, jeotermal enerji, gelgit enerjisi, hidrolik enerji, hidrojen enerjisi vb. kaynaklardır ("Yenilenebilir Enerji Kaynakları Ve Enerji Jeopolitiği", ANKA e-dergi, 2017, cilt2, sayı1, s.26-33, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/370469>, erişim ağustos 2018'den (Üçgül ve Elibüyük, 2015:208),). CSP Güneş enerji santralleri, su dalga enerjisi, ve ısı pompaları yeni teknolojilerdir (<http://www.yegm.gov.tr/>, erişim ağustos 2018).

Güneş enerjisi, gelgit enerjisi, dalga enerjisi en temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarıdır. Özellikle ülkemiz için güneş enerjisi en verimli olan ve en az zararlı çevresel etkisi olan kaynaktır. En son bu konudaki uluslararası konferans 7-8 Temmuz 2016'da Paris'te (the Second Global Conference on Health and Climate) yapılmıştır. Bu noktada yaşadığımız kentlere dair en önemli sonuçları Paris Antlaşması(12 aralık 2015) ortaya koymaktadır (<http://www.who.int/globalchange/conferences/second-global/en/>, erişim ağustos 2018). Bu anlaşmaya göre:

- Sağlık hakkı garantisi olmalı
- Küresel ısınmayı 2 ° C'nin altında tutmak için sadece sera gazı emisyonlarını frenlemeyi amaçlamakla kalmayıp, aynı zamanda ülkeleri adaptasyonu güçlendirmeye de teşvik etmek gereklidir. Bu, insan sağlığını, hava kirliliği, ısı

dalgaları, seller ve kuraklık gibi iklim değişikliğinin en kötü etkilerinden ve su kaynaklarının güvenliği ve gıda güvenliğinin devam eden bozulmasından koruyan planların uygulanmasını içerir. Ülkeleri, en savunmasız ülkelerdeki temiz ve dirençli geleceklere finanse etmeyi taahhüt eder.

- Daha sağlıklı toplumları uygulamalar yoluyla oluşturmayı öngörür.

Bu sonuçları başarmak için yani sağlıklı bir çevrede, sağlıklı kentlerde yaşayabilmek için güneş enerjisi gibi temiz/yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek zorundayız. Termik santraller, risk faktörü çok yüksek nükleer enerji istasyonları gibi Çernobil veya Fukushima benzeri hava-su-toprak kirliliği ve radyasyon yayılımı riski olan çevresel felaketlere yol açacak enerji kaynakları günümüzde terk edilmeye başlanmıştır. Bu durum, World Energy Outlook(WEO) tarafından yayınlanan 2000-2040 yılları arasında mevcut ve tahmini enerji kullanım tercihleri (World Energy Outlook(WEO) , <http://www.iea.org/weo/>, erişim ağustos 2018) hızla bioenerji ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelindiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda; (Country Report- Turkey, Status Of Solar Heating/ Cooling And Solar Buildings-2016, <http://www.iea-shc.org/country-report-turkey>, erişim ağustos 2018)'a göre, Güneş enerjisi, Türkiye'nin coğrafi olarak güneş enerjisi için en fazla yararlanma potansiyeline sahip olan "güneş bandı" olarak adlandırılan bir bölgede yer almasından dolayı bir ana itici güçtür. Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı/ Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (<http://www.yegm.gov.tr/>, erişim ağustos 2018), üzerinden ülkemizle ilgili bu konudaki detaylara erişim bulunmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün(WHO) Sağlık Ekonomisi Ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu "sağlık ekonomisi ve iklim değişikliği ile ilgili bilimsel ve ekonomik bilgileri üç alanda düzenlemeye yardımcı olacaktır. Birincisi, iklim değişikliği, fosil yakıt kullanımı ve halk sağlığı arasındaki bağlantılar; ikincisi, iklim değişikliği ve fosil yakıt kullanımı nedeniyle hastalık yükünün ekonomik maliyetleri; ve üçüncü olarak, sağlık ve iklim güvenliği için dekarbonizasyonun ortak faydaları." (Bulletin of the World Health Organization 2016;94:489-490. <http://www.who.int/bulletin/volumes/94/7/16-030716/en/>, erişim ağustos 2018)

14- 8. Ünite Sayfa 142 kitap ikonundan sonra aşağıdaki konu eklenmiştir.

ÇEVRE SORUNLARI VE KORUNMASI HAKKINDA İLGİLİ MEVZUAT

9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı "Çevre Kanunu"nun amacı, "bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır." Aynı kanunla belirlenen, "Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine" ilişkin genel ilkeler şunlardır:

- a. Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler.
- b. Çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimler, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparlar.
- c. Arazi ve kaynak kullanım kararlarını veren ve proje değerlendirmesi yapan yetkili kuruluşlar, karar alma süreçlerinde sürdürülebilir kalkınma ilkesini gözetirler.
- d. Yapılacak ekonomik faaliyetlerin faydası ile doğal kaynaklar üzerindeki etkisi sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde uzun dönemli olarak değerlendirilir.
- e. Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.
- f. Her türlü faaliyet sırasında doğal kaynakların ve enerjinin verimli bir şekilde kullanılması amacıyla atık oluşumunu kaynağında azaltan ve atıkların geri kazanılmasını sağlayan çevre ile uyumlu teknolojilerin kullanılması esastır.
- g. Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamalar kirlenme veya bozulmaya neden olan tarafından karşılanır. Kirlenmenin kirlenmeyi veya bozulmayı durdurmak, gidermek veya azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kirlendenden tahsil edilir.
- h. Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesi için uyulması zorunlu standartlar ile vergi, harç, katılma payı, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve temiz teknolojilerin teşviki, emisyon ücreti ve kirlenme bedeli alınması, karbon ticareti gibi piyasaya dayalı mekanizmalar ile ekonomik araçlar ve teşvikler kullanılır.
- i. Bölgesel ve küresel çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar sonucu ortaya çıkan ulusal hak ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli teknik, idarî, malî ve hukukî düzenlemeler Bakanlığın koordinasyonunda yapılır.
- j. Gerçek ve tüzel kişiler, bu düzenlemeler sonucu ortaya çıkabilecek maliyetleri karşılamakla yükümlüdür.

k. Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevre sorunlarının çözümüne yönelik gerekli teknik, idarî, mali ve hukukî düzenlemeler Bakanlığın koordinasyonunda yapılır. 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu kapsamındaki konular Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yürütülür." (Çevre Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.doc>, erişim ağustos 2018).

05/12/2008 tarihli ve 27075 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği"nin amacı, "dış iklim şartlarını, iç mekan gereksinimlerini, mahalli şartları ve maliyet etkinliğini de dikkate alarak, bir binanın bütün enerji kullanımlarının değerlendirilmesini sağlayacak hesaplama kurallarının belirlenmesini, birincil enerji ve karbondioksit (CO2) emisyonu açısından sınıflandırılmasını, yeni ve önemli oranda tadilat yapılacak mevcut binalar için minimum enerji performans gereklerinin belirlenmesini, yenilenebilir enerji kaynaklarının uygulanabilirliğinin değerlendirilmesini, ısıtma ve soğutma sistemlerinin kontrolünü, sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasını, binalarda performans kriterlerinin ve uygulama esaslarının belirlenmesini ve çevrenin korunmasını düzenlemektir." (Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/12/20081205-9.htm>, erişim ağustos 2018).

19/07/2012 tarihli ve 28358 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Korunan Alanların Tespit, Tescil Ve Onayına İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelik" ile amacı; milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı ve sulak alanların tespit, onay ve ilan ile tabiat varlığı, doğal sit alanı ve özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasların belirlenmesidir. ve Bu Yönetmelik, taşınır tabiat varlıkları hariç; tabiat varlığı, doğal sit alanı, özel çevre koruma bölgesi, milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı ve sulak alanları kapsar." (Korunan Alanların Tespit, Tescil Ve Onayına İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelik, http://sgb.csb.gov.tr/mevzuat/dosyalar/r_20180703112639684_c9578d1a-9de2-4a9c-bcf2-3725225e6dd4.pdf, erişim ağustos 2018).

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği, 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmaktadır. "Bu yönetmeliğin amacı, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir. Bu Yönetmelik;

- Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ile Proje Tanıtım Dosyasının hangi tür projeler için isteneceği ve içereceği konuları,
- Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esasları,
- Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamına giren projelerin inşaat, işletme ve işletme sonrası izlenmesi ve denetlenmesini,
- Çevresel Etki Değerlendirmesi sisteminin, çevre yönetiminde etkin ve yaygın biçimde uygulanabilmesi ve kurumsal yapısının güçlendirilmesi için gerekli eğitim çalışmalarını,

kapsar" (Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141125-1.htm>, erişim ağustos 2018).

2/5/2013 tarihli ve 28635 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları ile Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik" in amacı, "sınırları kesin olarak belirlenmiş olan tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinde yer alan; Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması, ön izin verilmesi, kullanma izni verilmesi, ecrimisil, tahsis, işletme hakkı verilmesi, işletilmesi, işlettirilmesi ve tahliye işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek, kapsamı ise sınırları kesin olarak belirlenmiş olan tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinde yer alan Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerleri kapsar." (Tabiat Varlıkları Ve Doğal Sit Alanları İle Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm Ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/05/20130502-13.htm>, erişim ağustos 2018).

8/12/2014 tarihli ve 29199 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Sürdürülebilir Yeşil Binalar İle Sürdürülebilir Yerleşmelerin Belgelendirilmesine Dair Yönetmelik" ile "Bu Yönetmeliğin amacı; binanın doğal kaynakları ve enerjiyi verimli kullanarak çevresel etkilerini azaltmak için sürdürülebilir yeşil binalar ile sürdürülebilir yerleşmelerin değerlendirme ve belgelendirme sistemlerinin oluşturulması, belgelendirme süreçlerinde rol alacakların görev, nitelik ve sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Kapsam, Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik, mevcut ve yeni binalar ile yerleşmelerin teknik özelliklerini ve gereksinimlerini dikkate alarak çevresel, sosyal ve ekonomik performanslarının ve sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesini ve belgelendirilmesini kapsar." (Sürdürülebilir Yeşil Binalar İle Sürdürülebilir Yerleşmelerin Belgelendirilmesine Dair Yönetmelik, http://sgb.csb.gov.tr/mevzuat/dosyalar/r_20141208092528515_922af8d5-3d7e-462a-bede-9c4657c74bad.pdf, erişim ağustos 2018)

23/12/2017 tarihli ve 30279 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Binalar İle Yerleşmeler İçin Yeşil Sertifika Yönetmeliği"nin amacı, "binalar ve yerleşmelerin doğal kaynakları ve enerjiyi verimli kullanarak çevreye olan olumsuz etkilerini azaltmak için değerlendirme ve belgelendirme sistemlerinin oluşturulmasına, değerlendirme ve belgelendirme sürecinde rol alacakların görev, nitelik ve sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir; ve kapsamı

mevcut ve yeni binalar ile yerleşmelerin teknik özelliklerini ve gereksinimlerini dikkate alarak, çevresel, sosyal ve ekonomik performanslarının ve sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesini ve belgelendirilmesini kapsar” (Binalar İle Yerleşmeler İçin Yeşil Sertifika Yönetmeliği, http://sgb.csb.gov.tr/mevzuat/dosyalar/r_20171225143236709_a4825666-6052-48e3-8567-abcd37f3062c.pdf, erişim ağustos 2018).

Toprak, su ve hava kirliliğine dair kirliliğin kontrolüne yönelik çıkarılmış yönetmeliklere, görüntü kirliliği genelgesine, çevresel gürültünün değerlendirilmesi ve yönetimi yönetmeliğine, sera gazı emisyonlarının takibi hakkında yönetmeliğe ve değişikliklere (<http://csb.gov.tr/mevzuat-bilgi-sistemi-i-7023>, erişim ağustos 2018) adresinden ve (<http://www.resmigazete.gov.tr>, erişim ağustos 2018) adresleri üzerinden erişmek mümkündür. ÇEVKO sitesi üzerinden çevre ile ilgili yönetmelikler liste olarak ve pdf ekli olarak (http://www.cevko.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=31:yonetmelikler&catid=22&Itemid=148&lang=tr, erişim ağustos 2018) verilmektedir.

Çevre konusunda 3 Altyapı Yönetmeliği bulunmaktadır.

- 6 ocak 2017 tarihli 29940 sayılı “Atıksu Toplama Ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik”in amacı; “(1) atıksu toplama ve uzaklaştırma sistemlerinin planlanması, tasarımı ve projelendirilmesi, yapımı ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. (2) Bu Yönetmelik; halk sağlığı ve güvenliğini, çevrenin korunmasını, sistemin sürdürülebilir olmasını, içmesuyu kaynaklarının suyla taşınan kirliliklerden korunmasını esas alarak kanalizasyon sistemlerinin planlanması, tasarımı ve projelendirilmesi ile yapımı ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları kapsar” (<http://webdosya.csb.gov.tr/db/altyapi/icerikler/6-ocak-2017-cuma-20180215122614.pdf>, erişim ağustos 2018) resmi gazetede yayınlanmaktadır.
- 12 ekim 2017 tarihli 30208 sayılı “İçme Ve Kullanma Suyu Temini Ve Dağıtım Sistemleri Hakkında Yönetmelik” amacı; (1) içmesuyu temini ve dağıtım sistemlerinin planlanması, tasarımı, projelendirilmesi, yapımı ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. (2) Bu Yönetmelik; içmesuyu iletim hatları, servis boruları, su depoları ve diğer üniteleri, bina haricindeki su dağıtım sistemleri ve elemanları için genel şartları, ürün standartları için genel şartları, montaj, saha testleri ve işletmeye alma şartlarını kapsar.” (<http://webdosya.csb.gov.tr/db/altyapi/icerikler//12-ekim-2017-persembe-20180215123440.pdf>, erişim ağustos 2018). Resmi gazetede yayınlanmaktadır.
- 23 haziran 2017 tarihli 30105 sayılı olan, yağmursuyu toplama, depolama ve deşarj sistemlerinin planlanması, tasarımına, projelendirilmesine, yapımına ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amaçlı, “Yağmursuyu Toplama, Depolama Ve Deşarj Sistemleri Hakkında Yönetmelik” (<http://webdosya.csb.gov.tr/db/altyapi/icerikler/23-haz-ran-2017-cuma-yagmursuyu-20180215124130.pdf>, erişim ağustos 2018). resmi gazetede yayınlanmaktadır.